

**Տ. ԶԱՐԵՆՉ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԿԱԲԱՂՅԱՆԻ ՔԱՐՈՁԸ՝
ԽՈՍՎԱԾ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ
ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋԻՆ ՄԱՏՈՒՑՎԱԾ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ**
(14 փետրվարի 2008 թ.)

«Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. Ամէն»

«Տէ՛ր, թող բացվեն մեր աչքերը»
(Մտթ. Ի 33)

Հիսուսից լույս խնդրող Երիքովի կույրերի այս աղերսանքը լսելի ու ընկալելի է մեզ դարերի խորքից: Աշխարհստեղծման առաջին իսկ օրվանից լույսը դարձել է աղբյուրը կյանքի: Այն մարդկային կյանքի շարունակականության և բուսական ու կենդանական աշխարհի գոյատևության կարևոր նախապայմանն է: Սակայն այս ամենը որպես բացարձակ ճշմարտություն ընդունելով հանդերձ մենք՝ քրիստոնյաներս, երբեք չպետք է մոռանանք հոգևոր լույսի մասին, որն առավել կենսական ուժ ունի մեր կյանքում, որով լուսավորվելով է, որ միանում ենք Արարչին, հաղորդակցվում Նրա հետ, համարվում «Լուստ որդիք»:

Քրիստոնյաներս ավետարանից գիտենք. «Աստված լույս է» և «Կյանքը Նրանով էր: Եվ այդ կյանքը մարդկանց համար լույս էր» (Հովհ. Ա 4), իսկ Հիսուսի նախանշած կյանքի ուղին անվերապահորեն լուսավոր է ու պայծառ: Այդ ուղով մեզ առաջնորդում է աստվածային լույսը՝ ցույց տալով փրկության իրական ճանապարհը: Իսկ Տեառնընդառաջի տոնը այդ փրկության ավետումն է: Այդ տոնն է այսօր մեծ խորհրդավորությամբ ոգեկոչում Հայ Առաքելական Եկեղեցին և այդ տոնն է նվիրված քառասնօրյա Հիսուսին Տաճարին ընծայելուն:

Աստծու Մովսեսին տված պատգամի համաձայն, թե «Սրբիք Ինձ համար ամեն առաջնեկը Իսրայելի որդիների մեջ... այն Իմն է» (Հմմտ. Ելք ԺԳ 2), Հովսեփն ու Մարիամը 40-օրյա Հիսուսին Երուսաղեմի տաճարը տարան: Տաճարի մոտ նստած էր Սիմեոն ծերունի անունով մի մարդ, որի մեջ Սուրբ Հոգին էր բնակվում: Սուրբ Հոգին հայտնել էր նրան, որ նա ապրելու է այնքան, մինչև տեսնի Տիրոջ օծյալին: Եվ հենց նա էր, որ Մանկանը տեսնելով՝ ճանաչեց Աստծու օծյալին, ընդառաջ գնաց նրան և գրկելով՝ գոհություն տվեց Տիրոջն ու ասաց. «Այժմ, ով Տեր, խաղաղությամբ արձակվիր Քո ծառային ըստ Քո խոսքի, որովհետև աչքերս տեսան Քո փրկությունը, որ պատրաստեցիր բոլոր ժողովուրդների առաջ, լույսը, որ կլինի հայտնություն հեթանոսների համար, և փառք՝ Իսրայելի Քո ժողովրդի համար» (Ղուկ. Բ 29-32):

Ահա այս ավետարանական ճշմարտության վրա է խարսխված Տեառնընդառաջի տոնը: Եկեք փորձենք ըմբռնել ու հասկանալ դրա խորհուրդը:

Հիսուսի հայտնությունից առաջ, չնայած Աստծու բազում հայտնություններին, թելադրված ճշմարիտ կյանքի օրենքներին, պատգամներին ու պատվիրաններին, մարդկային ցեղը ապրում էր մեղքերի բեռի տակ կորացած, շփոթված ու անճարակ: Մար-

դիկ փրկություն էին հայցում երկնքից, մինչդեռ շարունակում էին մեղք գործել, որովհետև Երիքովի կույրերի նման փակ էին նրանց աչքերը, նրանց համար փակ էր երկնքի վարագույրը: Եվ մարդիկ անթափանց այդ խավարում սկսեցին փնտրել պայծառ լույսը, որը ճշմարիտ փրկության ճանապարհով էր առաջնորդելու նրանց դեպի կատարելություն: Միայն այդպես մարդ անհատը կարող էր դառնալ երկնքի արքայության ժառանգորդ: Եվ ահա Տիրոջ հայտնությամբ հայտնվեց նաև վաղուց փայփայլած մխիթարությունը՝ աստվածային լույսը, որի հետևորդների հոգիները իրապես պետք է փրկվեին ու լուսավորվեին: Ահա թե ինչու է սաղմոսերգուն փառաբանում Տիրոջն ու ցնծում. «Տեր, լույս իմ և կյանք իմ» (Սղմ. ԺԶ 1):

Այո, սիրելի հավատացյալ քույրեր ու եղբայրներ, Միմեոն ծերունին իր հոգու աչքերով տեսավ այդ Լույսը, ընդառաջ գնաց, գրկեց Նրան՝ որպես ողջ մարդկության պայծառակերպ փրկչական հոգի և ճշմարտության հաղթանակի հավիտենական վառվող ջահ: Ահա այսպես փակուղի մտած մարդկության հոգևոր-բարոյական կյանքի անբավարարությունը սկսեց նահանջել, քանզի Հիսուս աշխարհի բերեց բարձրագույն և նոր՝ լուսավոր կյանքի աստիճան՝ հոգևոր կյանք: Եթե մարդկային սովորական կյանքում առկա էին կործանման տանող բազում արատներ՝ ատելություն, նախանձ, հակառակություն, կիրք, վրեժխնդրություն, չարություն, բարձրագույն այս կյանքի մեջ, սակայն, կար հոգու պղծման ու կործանման դեմ փրկանյութը. «Մեր, խնդություն, խաղաղություն, երկայնամտություն, քաղցրություն, բարություն, հավատարմություն, հեզություն, ժուժկալություն» (Գաղատ. Ե 23), ինչպես Գաղատացիներին մեկնում էր Պողոս առաքյալը: Լուսավոր այդ կյանքում աստվածային սերն է գերակա՝ սերն առ Աստված և սերն առ մարդիկ: Հիսուսի բերած պայծառ այս լույսն էր, որ մարդուն բացահայտեց երկնային կյանքի մաքրամաքուր ակունքները, և մարդը հարաբերության մեջ մտավ Աստծու հետ, հաղորդակից դառնալով Նրա բնությանը՝ հեղաշրջեց իր կյանքը: Այդպիսով բնական դարձավ ապրելը լուսավոր բարձրագույն կյանքով, մաքուր կյանքով, ինչպես այսօր էլ պարտ է ապրել յուրաքանչյուր ճշմարիտ քրիստոնյայի: Եվ քանի որ մաքուր հոգին է արարում, ստեղծում մաքուր կյանքը, ուստի հոգեկան բարձրագույն այդ շնորհով օժտված անձի համար թանկ արժեք է սրբության գիտակցությունը՝ իր ամենալայն նշանակությամբ: Այո, ճշմարիտ քրիստոնյան հպարտությամբ կրելով իր լուսապսակը՝ հարկ է, որ մաքուր մարդ լինի ամեն տեսակետով՝ իր կյանքի բոլոր ուղղություններով՝ ապրումներով, մտածումներով, խոկումներով, ձգտումներով, նպատակներով, հարաբերություններով, գործելաճով:

Սիրելի հավատացյալներ, Հիսուսի՝ այս աշխարհի բերած լույսով իրենց հոգիները սրբած մարդկանց միջև միայն կարող է հաստատվել ներդաշնակ փոխհարաբերություններ՝ փոխադարձ սեր, վստահություն, հարգանք, զորակցության կամք, զթասրտություն: Այսպես ապրող մարդիկ անպայման նախանձախնդիր են իրենց պատվի ու արժանապատվության համար, Աստծուն և իրենք իրենց հաշվետու լինելու պարտավորությունն են զգում յուրաքանչյուր արարքի, գործի, նախաձեռնության համար՝ իրենց կյանքի ամեն մի հանգրվանում: Այսպես են գոյատևել և մեր կյանքում անսասան հաստատվել քրիստոնեական արժեքները և բարոյական սկզբունքները, որոնք ստիպված են եղել հավերժական հակամարտության մեջ լինել հոռի բարքերի, կեղծիքի, չարության և աշխարհի անդորրն ու մարդկանց հոգիների ներդաշնակությունը

խաթարող կործանարար այլ ախտերի դեմ: Այսօր էլ առկա է այդ պայքարը, իսկ այնտեղ հաղթողները անպայման առաջնորդվում են երկնային այն լույսով, որն աշխարհ եկավ մեր Տիրոջ հայտնությամբ, որն էլ նրանց տանում է բարոյական գործության, իսկ աշխարհին՝ քաղաքակրթական առաջադիմության:

Այս պայքարի մեջ մտնողները պետք է լինեն խիստ նպատակասլաց ու վճռական, որպեսզի կարողանան ոչ միայն հաղթել, այլ նաև հաստատել, ապրեցնել մեր կյանքում այն ամենը, ինչ ուսուցանում է քրիստոնեությունը, ինչն իրենց գործունեությամբ մեզ քարոզել, պատգամել և ավանդել են մեր կրոնի լուսահոգի առաջնորդները, այսօրվա ջահակիրները: Այստեղ պետք է փնտրել քրիստոնեական կատարելության գաղտնիքը՝ քրիստոնեավայել ապրելով երջանիկ կյանքը:

Կյանքը երջանիկ է, երբ երկնքի թագավորությունն հաստատվում է երկրի վրա: Իսկ ինչպե՞ս:

Միբելիներս, կյանքը ժամանակահատված է՝ ժամերից, րոպեներից ու վայրկյաններից կազմված: Սակայն Ֆենելոն մտածողն ասում է. «Ժամանակը մեզ տրված է հավիտենականության մասին խորհելու համար»: Աստվածաշունչը մեզ պատգամում է. «Զվերինն խորհեցուք» (Կող. Գ 2): Բնական է, որ երկնայինի մասին խորհելով, մարդը կսկսի ապրել Աստծու կամքին համաձայն: Այդ ժամանակ է, որ երկրի վրա կհաստատվի երկնքի արքայությունը, կյանքը կդառնա երջանիկ: Եվ այդ ժամանակ է միայն, որ Աստծու գաղափարը՝ նրանից ճառագող լույսը ներդաշնակություն ու խաղաղություն կծնի մարդու և մարդկության միջև: Այդ խաղաղության իդժը միշտ ունենալով՝ մեր նախնիները փնտրելով գտան Տիրոջ հրաշափառ լույսը, ընդառաջ գնացին, գրկեցին այն և իրենց հոգու ժայռավիհից փառաբանեցին Տիրոջը՝ ասելով. «Լոյս, Արարիչ լուսոյ, առաջին լոյս բնակեալդ ի լոյս յանմատոյց, Հայր Երկնաւոր ի դասուց լուսեղիկնացն օրհնեալ, ի ծագել լուսոյ առաւօտոյս ծագեա ի հոգիս մեր զլոյս Քո իմանալի»:

Այս լույսով մի օր Հիսուս իջավ Հայաստան աշխարհ: Այդ էջքին ձոնվեց շարակա՛նը քաղցրա՛ծայն. «Էջմիածինն ի Հօրէ և լոյս փառաց ընդ Նմա»: Նա իջավ հնամենի Վաղարշապատ և այնտեղ ոսկե մուրճով հաստատեց Իր աղոթքի սրբազան տան՝ Սուրբ տաճարի կառուցման վայրը: Երկնքից ճառագած լույսը տեսավ Գրիգոր Լուսավորիչը և ավետեց հայ ժողովրդի հանդեպ Աստծու հաճությունը: Եվ հեթանոս խավարի մեջ խարխափող ժողովուրդը պայծառացավ ճառագող այդ լույսից՝ դառնալով լուսակիր ու խաչակիր ժողովուրդ, ուխտելով ապրել Աստծու պատվիրաններով ու քրիստոնեական առաքինություններով՝ իրենց հայտնված քրիստոնեական բարձրագույն կյանքով:

Միբելի հավատացյալներ, լուսավոր այս կյանքով ապրեց Գրիգոր Լուսավորիչը: Նա էր, որ 13 տարի առանց հուսահատության, տոկալով ու տեսիլքով ապրեց Խոր Վիրապի վիհում՝ դիմանալով ֆիզիկական զրկանքներին, սակայն առավել հզորանալով հոգով, աներեր հավատով, աստվածային տեսիլքներով, մեզ բերեց փրկության լույսի շողերը, լուսավորեց մեզ՝ դարձնելով որդեգիրն Աստծու: Երախտապարտ ժողովուրդը նրան «Լուսավորիչ» պատվավոր տիտղոսը շնորհեց: Նրան հետևելով՝ մեր նախնիները քրիստոնեական հզոր քաղաքակրթություն ու մշակույթ ստեղծելով՝ ապահովեցին մեր հավերժությունն իբրև քրիստոնյա լուսակիր ժողովուրդ՝ ստիպելով աշխարհի հզորներին հաշվի նստել մեզ հետ որպես առաջին քրիստոնյա պետությո՛ւն:

յուն, քրիստոնեության ակունքներին ամուր փարված ժողովուրդ, որ միայն քրիստոնեության ճաճանչափայլ լույսով է վառում իր հավատի կանթեղները: Այդ է փաստում մեր բազմադարյան պատմությունը, այդ մասին են վկայում մեր դարավոր խնկաբույր վանքերն ու տաճարները, մեր գրական հուշարձաններն ու մշակութային անգին արժեքները: Այսօր հպարտանում ենք իբրև ազգ ու ժողովուրդ, որ արժանացել ենք Տիրոջ էջերին մեր երկիր, որ լուսավորվել ենք Նրանից ճառագող աստվածային լույսով:

Իսկ ինչ է այդ լույսն այսօր մեզ համար: Այն մեր հավատի, հույսի, կամքի առհավատյան է, այն գորեղ ուժն է, որ միշտ առաջնորդում է մեզ դեպի ճշմարիտ ուղի, որով քայլում են մարդիկ՝ հավատարիմ քրիստոնեության ավանդներին:

Սակայն ես վստահ եմ նաև, որ այսօր մեզնից յուրաքանչյուրը ամեն պահ առիթ է ունենում ինքն իրեն հետևյալ հարցը տալու. «Ինչու են մարդիկ անտարբեր միմյանց հանդեպ, ինչն է ծնում չարությունն ու նախանձը, անհանդուժողակնությունն ու եսասիրությունը, ինչից են սկսվում պատերազմները, չարիքներն ու աղետները, որոնք այդքան դժբախտություններ են բերում մարդկությանը»: Այս ամենը մեկ պատասխան ունի. սիրո պակասից, որը տանում է շատ վտանգավոր մի հոգեվիճակի՝ հոգևոր կուրության, երբ անթափանց խավարը փակում է մեր հոգու աչքերը ու մենք անգոր ենք լինում տեսնելու անգամ ամենապայծառ լույսը՝ աստվածային լույսը, որն իբրև անմար կանթեղ միշտ ճառագում է մեր գլխավերևում: Հոգևոր այդ կուրության պատճառով մենք կարծես հաշտվում ենք չարիքի հետ, որից էլ ծնվում են բոլոր աղետները: Չմոռանանք նաև, որ հոգևոր կուրությունն է, որ այսօր շարունակում է մարդկությանը տանել դեպի նյութապաշտության վիճակ, որից նույնպես ծնվում են մեր կյանքում առկա բազում չարիքներ: Այո, մարդու անհագ ձգտումը դեպի նյութը կյանքի մի հանգրվանում անտարակույս բերում է հուսահատության և բախման հոգեկան բարդ իրավիճակների հետ: Օրինակները բազում են, և ձեզանից յուրաքանչյուրը դրանց ակնատեսն է դառնում իր առօրյա կյանքում:

Միբելիներս, հավատացեք, որ այսօր շատ բարդություններ էլ մեզ համար մենք ենք ստեղծում՝ կասկածելով, բամբասելով, հաճախ ոչ տեղին դժգոհելով, հայիդելով, շատ հաճախ մեր հավատում երերալով: Այս ամենով հանդերձ չեմ ուզում ժխտել, որ քիչ չեն նաև այն գերխնդիրներն ու փորձությունները, որ մենք ամեն քայլափոխի ստիպված ենք լինում հաղթահարել:

Եկեք չվհատվենք այս կյանքում մեզ պարտադրված փորձություններից, երբեք չտարակուսենք, որ Աստծու կողմից մեզ փրկությունն է շնորհված, մեզ առաջնորդում է Նրանից ճառագող լույսը, Աստված սիրում է մեզ և մեր կողմից է, ինչպես Պողոս առաքյալն է ասում. «Եթե Աստված մեր կողմից է, ո՞վ կլինի մեզ հակառակ»:

Միբելի հավատացյալներ, այսօր, առավել ևս, երբ գտնվում ենք Մեծի Պահոց շրջանում, փորձենք մի պահ առանձնանալ առօրյա հոգսերից ու մտահոգություններից, անդրադառնալ մեր ապրած կյանքին և փորձել գտնել մեր սխալներն ու սայթաքումները, քաջություն ունենանք ինքներս մեզ խոստովանել մեր սխալներն ու վրիպումները, աղոթքով ու ապաշխարությամբ մաքրենք մեր հոգիները, սրբագրենք մեր կյանքը, պայծառացնենք Քրիստոսի լույսը մեր հոգում, հաղթահարենք խավարը, քանզի «Լույսը խավարի մեջ լուսավորում է, և խավարը Նրան չնվաճեց» (Հովհ. Ա 5):

Միբելիներս, ոչ ոք չի կարող ժխտել, թե որքան հաստատ է հավատացյալ հայ մարդու հավատը դեպի իր Տերը, դեպի Հիսուսի նախանշած Եկեղեցին: Եվ այդ ան-

սահման հավատով է նա ամեն Տեառնընդառաջի տոնի գալիս եկեղեցի և խորանի վրա վառվող կանթեղից լույսի մասն է տանում իր օջախ այն Աստծու լույսով լուսավորելու համար: Հավատացեք, հայ մարդը հույսի, միասնության, իր կյանքը բարեփոխելու լավատեսության, հոգևոր վերագարթոնքի, հայ մտածողը իմաստության, հայ զինվորը անպարտելիության ու հաղթության գաղափարն է ամփոփել այդ լույսի մեջ, ողջ հայության վերածնունդն է ամփոփված այդ լույսի մեջ:

Այդ լույսով լուսավորված ճանապարհով ընդառաջ գնանք Տիրոջը, և երբ Տերը հարցնի, թե ինչ ենք ուզում, որ անի մեզ համար, խնդրենք նրանից. «Տե՛ր, թող բացվեն մեր աչքերը», որպեսզի Քեզ հետևելու ճանապարհին չմոլորվենք ու հավիտենապես Քո ուխտավորը լինենք՝ «հոգու մաքրությամբ ու սրտի ուրախությամբ», ինչպես կոչում է Դավիթ մարգարեն. «Թող Քո երեսի լույսը ծագի մեզ վրա և ուրախություն պարգևի մեր սրտերին» (Սաղմ. ԽԳ 4):

Եվ քեզ վայել է փառք, իշխանություն ու պատիվ:

Այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից: Ամեն: